

Afname arbeidsproductiviteit in Curaçao zet voort in de periode 2009 tot en met 2011

Dainadira Eustatius

Inleiding

De Internationale Arbeidsorganisatie (International Labour Organization, ILO) heeft de arbeidsproductiviteit uitgeroepen tot één van de 18 belangrijke indicatoren om, onder anderen, de ontwikkeling van de arbeidsmarkt te monitoren en landen met elkaar te kunnen vergelijken. Arbeidsproductiviteit wordt door ILO gedefinieerd als output per eenheid input, met input gemeten in aantal werkuren of aantal werkenden.

De arbeidsproductiviteit wordt dus gebruikt om het (gemiddelde) aantal goederen of diensten geproduceerd per uur of per individu te meten. Wanneer de productiviteit hoog is, is minder arbeid (personen of uren) nodig voor productie of wordt relatief meer geproduceerd met eenzelfde hoeveelheid arbeid. De mate van productiviteit is afhankelijk van de efficiëntie waarmee geproduceerd wordt. Deze wordt bepaald door de mate waarin gebruik wordt gemaakt van technologische innovaties (kapitaalgoederen) en de kwalificaties (opleiding, bekwaamheid, ervaring) van de werknemers. Ook andere factoren, bijvoorbeeld de mate van gezondheid van de werknemers, kunnen van invloed zijn op de efficiëntie waarmee geproduceerd wordt.

Economische groei kan alleen gerealiseerd worden indien er meer arbeid ingezet wordt of indien de productiviteit per eenheid arbeid toeneemt⁹. Economische groei wordt immers gemeten door de bruto toegevoegde waarde (totale output) in een jaar te vergelijken met het voorgaande jaar. Om de bruto toegevoegde waarde te verhogen moet dus meer arbeid ingezet worden of met eenzelfde hoeveelheid arbeid meer geproduceerd worden door per eenheid arbeid meer te produceren.

Bij het Centraal Bureau van Statistiek wordt de bruto toegevoegde waarde (BTW) per werkende in constante prijzen (gecorrigeerd voor inflatie) gebruikt om de arbeidsproductiviteit te meten. De bruto toegevoegde waarde is de bruto productie minus de operationele kosten (exclusief de lonen en salarissen, sociale lasten en afschrijvingen). De bruto toegevoegde waarde is dat deel (in waarde uitgedrukt) dat het bedrijf toegevoegd heeft aan de grondstof of het basisproduct dat zij ingekocht heeft om haar eindproduct te maken.

Een eerdere versie van dit tijdschrift¹⁰ heeft de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit van Curaçao in de periode 2003 tot en met 2008 besproken. Volgens dit artikel bedroeg de gemiddelde groei van de TW¹¹ per werkende in constante prijzen 1,1 procent in de periode 2003 tot en met 2007. Deze is echter naar -0,4 procent gedaald in de periode 2003 tot en met 2008 door een sterke daling van de TW bij de sector financiële

⁹ Hier wordt enkel naar de aanbodzijde gerefereerd

¹⁰ Modus jaargang 10, nr. 1

¹¹ Met toegevoegde waarde (TW) wordt de bruto toegevoegde waarde bedoeld

dienstverlening en de nutsbedrijven in 2008. In dit artikel wordt de verdere ontwikkeling, tot en met 2011, van de TW per werkende in constante prijzen besproken.

Definities

Arbeidsproductiviteit: de bruto toegevoegde waarde per werkende in constante prijzen (gecorrigeerd voor inflatie).

Bruto productie: de omzet plus veranderingen in voorraden. Voor de handel is dit de handelsmarge (omzet minus de kostprijs van de omzet).

Bruto toegevoegde waarde (bruto TW): de bruto productie minus het intermediaire verbruik. Dit is het inkomen dat beschikbaar is voor de beloning van de productiefactoren, o.a. beloning voor arbeid (van werknemers en zelfstandigen) en afschrijving op productiemiddelen.

Constance prijzen: gecorrigeerd voor inflatie. De waarde wordt uitgedrukt in prijzen uit een bepaald moment in het verleden. Indien de prijzen in het verleden lager waren dan in het heden is de waarde in constante prijzen lager dan in lopende prijzen.

Intermediair verbruik (intermediaire kosten): de operationele kosten van het bedrijf, exclusief de lonen en salarissen, sociale lasten en de afschrijvingen. Inbegrepen zijn de kostprijs van de omzet, utiliteitskosten, transportkosten etcetera.

Methodologie

Het artikel is gebaseerd op data afkomstig van de Nationale Rekeningen (NR) enquête. De NR-enquête is een jaarlijks terugkerende enquête waarbij gegevens verzameld worden die informatie verschaffen over de ontwikkeling van de economie. Alle grote bedrijven en instellingen (met 10 of meer werkzame personen) worden elk jaar geënquêteerd. Van de kleine bedrijven (met minder dan 10 personeelsleden) wordt een steekproef getrokken.

De verkregen data wordt gerangschikt per sector, per bedrijfstak en per grootte (aantal werkenden). In deze vorm wordt de data van kleine bedrijven opgehoogd. De ophogingsfactor wordt bepaald aan de hand van het aantal werkenden bij kleine bedrijven per sector en per bedrijfstak verkregen uit het Arbeidskrachtenonderzoek¹². De data van grote bedrijven worden doorgaans niet opgehoogd.

Gegevens die bij de NR-enquête verzameld worden zijn, onder anderen, de omzet, bruto productie, de kostprijs van de omzet, de operationele kosten (o.a. afschrijvingen, lonen en salarissen en sociale lasten en andere operationele kosten zoals het inhuren van arbeidskrachten, utiliteitskosten en transportkosten) en het aantal werkenden. Uit de bruto productie en een deel van de operationele kosten wordt de bruto toegevoegde waarde per sector en per bedrijfstak afgeleid.

¹² De ophogingsfactor is het aantal werkenden uit de Arbeidskrachtenonderzoek gedeeld door het aantal werkenden uit de enquête

De data zijn in waarden in constante prijzen omgezet¹³. Door het ontbreken van een deflator per bedrijfstak¹⁴ is de inflatie gebruikt. Uit de bruto toegevoegde waarde in constante prijzen wordt de arbeidsproductiviteit afgeleid, door deze te delen door het aantal werkenden.

Arbeidsproductiviteit totale economie

In tabel 1 wordt de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit per bedrijfstak en voor de totale economie in de periode 2009 tot en met 2011 weergegeven. Zowel het niveau als de mutaties in procenten ten opzichte van het voorgaande jaar worden gegeven. Ook worden het gemiddelde niveau en de gemiddelde groei¹⁵ per jaar gegeven.

De arbeidsproductiviteit voor de totale economie bedroeg ruim 67 duizend ANG in 2009, een stijging van bijna 25 procent vergeleken met 2008. De toename in 2009 is voornamelijk te wijten aan de toegenomen arbeidsproductiviteit bij de nutsbedrijven en de sector financiële diensten. De arbeidsproductiviteit nam met ruim 85 procent bij de nutsbedrijven en met meer dan 500 procent bij de financiële diensten.

In 2010 is de arbeidsproductiviteit gedaald met ruim tien procent. Bij de meeste bedrijfstakken is de arbeidsproductiviteit afgenomen maar voornamelijk bij de nutsbedrijven, handelsbedrijven, de financiële diensten en de bedrijfstak overige dienstverlening. Ook bij de bedrijfstak transport en communicatie is de arbeidsproductiviteit substantieel gedaald, van 121 duizend ANG in 2009 naar 113 duizend ANG in 2010.

Zoals te zien in tabel 1 is de arbeidsproductiviteit in 2011 met bijna 15 procent gedaald. De arbeidsproductiviteit is bij de bedrijfstakken bouw en hotels, restaurants en cafés ruim toegenomen, maar vooral de afname bij de industriële bedrijven, nutsbedrijven en de sector financiële diensten hebben voor de daling van de arbeidsproductiviteit voor de totale economie gezorgd.

Gemiddeld is de arbeidsproductiviteit van de totale economie met bijna twee procent per jaar afgenomen in de periode 2009 tot en met 2011. In de volgende paragraaf worden de ontwikkelingen besproken die geleid hebben tot de genoemde fluctuaties van de arbeidsproductiviteit door de relevante bedrijfstakken uit te lichten.

¹³ Op basis van de consumentenprijsindex (CPI) met oktober 2006 als basismaand

¹⁴ Een deflator per bedrijfstak zou de arbeidsproductiviteit beter weergeven

¹⁵ Betreft een geometrisch gemiddelde

Tabel 1. Arbeidsproductiviteit per bedrijfstak in constante prijzen (x1000 ANG) en mutaties (in %), 2009-2011

	2009		2010		2011		Gemiddeld	
	Waarde	Mutatie	Waarde	Mutatie	Waarde	Mutatie	Waarde	Mutatie
Landbouw, visserij en mijnbouw	32,2	-4,8%	31,3	-2,9%	33,1	5,8%	32,2	-0,7%
Industrie ^{a)}	50,4	-7,3%	52,9	5,1%	46,8	-11,7%	50,0	-4,9%
Nutsbedrijven	274,3	85,3%	202,7	-26,1%	86,3	-57,4%	187,8	-16,5%
Bouw	42,8	-4,3%	39,7	-7,2%	44,6	12,3%	42,4	-0,1%
Handel	51,5	2,0%	43,8	-14,8%	41,3	-5,9%	45,5	-6,5%
Hotels, restaurants en café's	32,9	-15,6%	32,1	-2,3%	38,4	19,5%	34,5	-0,5%
Transport en communicatie ^{b)}	121,1	1,7%	113,1	-6,6%	109,8	-2,9%	114,7	-2,7%
Financiële diensten ^{c)}	232,4	507,7%	182,2	-21,6%	69,4	-61,9%	161,4	22,0%
Zakelijke dienstverlening	49,3	-1,2%	46,8	-5,0%	44,4	-5,0%	46,8	-3,7%
Onderwijs	47,9	1,4%	47,9	0,0%	46,6	-2,8%	47,5	-0,4%
Gezondheidszorg	54,5	0,3%	54,5	0,0%	53,7	-1,5%	54,2	-0,4%
Overige dienstverlening ^{d)}	47,2	7,5%	39,7	-16,0%	41,2	3,8%	42,7	-2,1%
Totale economie ^{e)}	67,6	24,8%	60,5	-10,6%	51,5	-14,9%	59,9	-1,7%

a) Exclusief de raffinaderij

b) Exclusief taxi's en buschauffeurs

c) Exclusief primaire banken

d) Exclusief huishoudelijke hulp

e) De arbeidsproductiviteit voor de totale economie is berekend door de som van de bruto TW van alle bedrijfstakken te delen door de som van aantal werkenden van alle bedrijfstakken

Arbeidsproductiviteit per bedrijfstak

Zoals in de vorige paragraaf naar voren is gekomen, is er bij enkele bedrijfstakken sprake geweest van substantiële toe- dan wel afname van de arbeidsproductiviteit in de geanalyseerde periode. De fluctuaties van de arbeidsproductiviteit bij deze bedrijfstakken wordt hier besproken aan de hand van de ontwikkeling van de bruto productie, het intermediaire verbruik en de bruto toegevoegde waarde van de betreffende bedrijfstak¹⁶.

Industrie

Zoals te zien in tabel 1, is de arbeidsproductiviteit bij de bedrijfstak industrie in de periode 2009 tot en met 2011 gemiddeld met bijna vijf procent per jaar afgenomen. In 2009 is de arbeidsproductiviteit met ruim zeven procent afgenomen vergeleken met 2008. Tabel 2 geeft een overzicht van de ontwikkeling van de bruto productie, intermediaire kosten, bruto toegevoegde waarde, aantal werkenden en arbeidsproductiviteit van 2008 tot en met 2011 voor de bedrijfstak industrie. In de tabel is te zien dat de afname in 2009 het gevolg is geweest van een daling van de bruto productie vergeleken met het voorgaande jaar. Ook de intermediaire kosten zijn wat afgenomen. De afgenomen activiteiten zijn vooral afkomstig geweest van een bedrijf dat actief is op het gebied van productie van transportmiddelen. Als gevolg daarvan is de bruto toegevoegde waarde gezakt en zo ook de arbeidsproductiviteit.

¹⁶ In constante prijzen

In 2010 is de productie bij hetzelfde bedrijf dat transportmiddelen produceert weer enigszins toegenomen. Hierdoor zijn de bruto productie en de intermediaire kosten bij deze bedrijfstak wat gestegen en zo ook de toegevoegde waarde. Het aantal werkenden is echter gezakt. Deze toegevoegde waarde is dus met een kleiner aantal werkenden gerealiseerd. De arbeidsproductiviteit is in 2010 met vijf procent gestegen naar bijna 53 duizend ANG.

Het jaar 2011 heeft een afname van de arbeidsproductiviteit gekend. Bij enkele bedrijven zijn de bruto productie en de intermediaire kosten afgenomen en bij andere bedrijven zijn deze toegenomen. Dit heeft uiteindelijk in een toename van de bruto productie en intermediaire kosten voor de bedrijfstak geresulteerd en een daling van de bruto TW. Het aantal werkenden is echter toegenomen en dus is de arbeidsproductiviteit sterk afgenomen, met zesduizend ANG.

Tabel 2. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit industriële bedrijven, 2008 – 2011 (x1000)

	Aantal werkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids- productiviteit
2008	2.944	534.520	374.513	160.007	54,4
2009	2.922	502.575	355.367	147.208	50,4
2010	2.834	516.640	366.630	150.010	52,9
2011	2.930	521.577	384.558	137.019	46,8

Nutsbedrijven

Bij de nutsbedrijven is de arbeidsproductiviteit gemiddeld met ruim 16 procent per jaar afgenomen in de periode 2009 tot en met 2011 (zie tabel 1).

Tabel 3 geeft het niveau van de relevante variabelen voor de bedrijfstak nut weer. In 2009 is de bruto productie gestegen vergeleken met 2008, terwijl de intermediaire kosten sterk zijn afgenomen. Hierdoor is de bruto toegevoegde waarde sterk toegenomen wat een stijging van de arbeidsproductiviteit impliceert.

In 2010 zijn de bruto productie en de intermediaire kosten toegenomen. De intermediaire kosten zijn echter sterker toegenomen dan de bruto productie, waardoor de bruto toegevoegde waarde lager is geweest. De arbeidsproductiviteit is in 2010 met 26 procent afgenomen.

In het jaar 2011 is de bruto productie wat gezakt maar de intermediaire kosten verder gestegen, waardoor de bruto toegevoegde waarde afgenomen is. De arbeidsproductiviteit is dus sterk gedaald, naar iets meer dan 86 duizend ANG.

De intermediaire kosten in deze bedrijfstak zijn sterk afhankelijk van de prijzen van brandstof die als grondstof dient voor de productie. De fluctuaties in de intermediaire kosten zijn voornamelijk het gevolg van fluctuerende brandstofprijzen: deze zijn in 2009 sterk afgenomen, maar in 2010 en 2011 sterk toegenomen¹⁷.

¹⁷ Een deflator per bedrijfstak zou deze fluctuaties elimineren

Tabel 3. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit nutsbedrijven, 2008 – 2011 (x1000)

	Aantal werkkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids-productiviteit
2008	726	473.769	366.319	107.449	148,0
2009	726	498.996	299.886	199.110	274,3
2010	708	527.297	383.794	143.502	202,7
2011	711	498.358	437.000	61.358	86,3

Bouw

In tabel 4 kan de ontwikkeling van de relevante variabelen voor de bedrijfstak bouw in de geanalyseerde periode gevolgd worden. Zowel de bruto productie als de intermediaire kosten zijn in 2009 toegenomen vergeleken met 2008. Ook de bruto toegevoegde waarde is gestegen. Deze toegevoegde waarde is wel met aanzienlijk meer werkkenden gerealiseerd. Per werkende is dus minder geproduceerd. De arbeidsproductiviteit is dus in 2009 lager geweest dan het jaar ervoor.

In 2010 is de arbeidsproductiviteit wederom verminderd, en wel met drieduizend ANG. Deze daling is het gevolg van een wat lagere toegevoegde waarde die gerealiseerd is met een hoger aantal werkkenden vergeleken met 2009. Zowel de bruto productie als de intermediaire kosten zijn in 2010 afgenomen door, in het bijzonder, afgenomen activiteiten bij de wegenbouwmaatschappijen. Bij aannemers zijn de activiteiten wel enigszins toegenomen. Dit verklaart grotendeels de toename van het aantal werkkenden in 2010.

Het jaar 2011 heeft een stijging van de arbeidsproductiviteit van bijna vijfduizend ANG bij deze bedrijfstak gekend. Het aantal werkkenden is in 2011 sterk gedaald en de bruto productie is wat toegenomen met vrijwel gelijkblijvende intermediaire kosten, waardoor de bruto toegevoegde waarde gestegen is. De toenames in 2011 zijn overwegend het gevolg van toegenomen activiteiten bij één bouwbedrijf geweest. Bij de andere bedrijven zijn de activiteiten in 2011 vrijwel gelijk gebleven aan 2010.

Tabel 4. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit bouwbedrijven, 2008 – 2011 (x1000)

	Aantal werkkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids-productiviteit
2008	5.354	590.697	351.261	239.436	44,7
2009	5.919	644.653	391.412	253.240	42,8
2010	6.126	622.059	378.759	243.300	39,7
2011	5.687	632.834	379.254	253.580	44,6

Handel

Bij de bedrijfstak handel is de arbeidsproductiviteit gemiddeld met ruim zes procent per jaar afgenomen in de periode 2009 tot en met 2011 (zie tabel 1). Tabel 5 geeft de ontwikkeling weer van het aantal werkenden, de bruto productie, intermediaire kosten, bruto toegevoegde waarde en de arbeidsproductiviteit in constante prijzen in de periode 2008 tot en met 2011 voor de bedrijfstak weer.

Zoals te zien in de tabel 5, is de arbeidsproductiviteit in 2009 licht toegenomen vergeleken met 2008. Deze toename was het gevolg van een stijging van de bruto toegevoegde waarde, wat gerealiseerd is met een groter aantal werkenden. De toename van de bruto toegevoegde waarde is het gevolg van een toename van de bruto productie en een lichte stijging van de intermediaire kosten. De hogere bruto productie en bruto toegevoegde waarde zijn voornamelijk het gevolg van toename bij een groot bedrijf in bouwartikelen geweest.

In 2010 is de arbeidsproductiviteit bij handel sterk gedaald, met bijna achtduizend ANG per werkende. Het aantal werkenden bij de bedrijfstak is sterk toegenomen. De bruto productie is lager geworden bij enkele grote bedrijven en de intermediaire kosten zijn toegenomen. De toename van de kostprijs is voornamelijk het geval geweest bij een groothandelaar in gespecialiseerde producten, bij een hogere bruto productie. Enkele autohandelaren hebben positieve ontwikkelingen in de verkoop gezien. Dit is ook het geval voor een grote supermarkt en enkele bedrijven in de vrije zone geweest. Per saldo is de bruto toegevoegde waarde afgenomen. Deze lagere toegevoegde waarde is met een hoger aantal werkenden gerealiseerd. De arbeidsproductiviteit is dus afgenomen vergeleken met 2009.

In 2011 zijn de bruto productie en de intermediaire kosten gezakt. Voornamelijk kleine handelsbedrijven hebben lagere bruto productie en intermediaire kosten gehad. Bij een groothandelaar in gespecialiseerde producten en bij enkele bedrijven in de vrije zone zijn de bruto productie en de kosten toegenomen. Voor de gehele bedrijfstak geldt echter dat de kosten minder sterk zijn afgenomen dan de bruto productie, waardoor de bruto toegevoegde waarde verder is gedaald. Het aantal werkenden is toegenomen. Er is dus per werkende minder geproduceerd in 2011 dan in 2010.

Tabel 5. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit handelsbedrijven, 2008 – 2011 (x1000)					
	Aantal werkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids- productiviteit
2008	9.857	842.190	344.454	497.736	50,5
2009	9.983	863.944	349.978	513.966	51,5
2010	10.592	822.130	357.769	464.361	43,8
2011	10.824	792.506	345.892	446.615	41,3

Hotels, restaurants en cafés

De ontwikkeling voor de bedrijfstak hotels, restaurants en cafés is weergegeven in tabel 6. Hier blijkt dat het aantal werkenden in 2009 is toegenomen en dat de bruto productie en de intermediaire kosten gestegen zijn. Door de sterkere stijging van de kosten is de bruto toegevoegde waarde afgenomen. Bij

de meeste hotels is de bruto productie en de bruto toegevoegde waarde afgenomen. De toename in aantal werkenden, bruto productie en intermediaire kosten is voornamelijk het gevolg geweest van de opening van een nieuw hotel. De arbeidsproductiviteit is dus met ruim 15 procent gedaald in 2009 in vergelijking tot 2008.

Tabel 6. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit horecabedrijven, 2008 – 2011 (x1000)					
	Aantal werkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids-productiviteit
2008	4.360	418.459	248.646	169.813	39,0
2009	4.631	423.603	271.312	152.290	32,9
2010	4.729	416.366	264.478	151.888	32,1
2011	4.816	457.346	272.538	184.808	38,4

Het jaar 2010 heeft een daling van de bruto productie en de intermediaire kosten gekend. Bij een aantal hotels is de bruto productie toegenomen en bij andere is deze gedaald. De bruto toegevoegde waarde is vrijwel gelijk gebleven maar het aantal werkenden is toegenomen. Dit laatste is grotendeels het gevolg van de opening van nog een nieuw hotel in 2010. De toename in aantal werkenden bij een vrijwel gelijkblijvende toegevoegde waarde impliceert een daling van de arbeidsproductiviteit in 2010.

In 2011 is het aantal werkenden verder gestegen. Ook de bruto productie en de intermediaire kosten zijn in 2011 toegenomen. Zowel bij kleine als grote bedrijven zijn de activiteiten toegenomen. Dit resulteerde in een stijging van de bruto toegevoegde waarde. De arbeidsproductiviteit is in 2011 dus toegenomen met ruim zesduizend ANG, bijna 20 procent.

Transport en communicatie

Bij transport en communicatie is de arbeidsproductiviteit gemiddeld met bijna drie procent per jaar gezakt in de geanalyseerde periode (zie tabel 1). In 2009 is de arbeidsproductiviteit met bijna twee procent toegenomen. De ontwikkeling per jaar van relevante variabelen is te zien in tabel 7. Hieruit kan worden afgeleid dat de bruto productie en de intermediaire kosten in 2009 toegenomen zijn. De bruto productie is echter sterker toegenomen dan de intermediaire kosten, waardoor de bruto toegevoegde waarde gestegen is. Deze ontwikkeling komt voornamelijk door de lokale luchtvaartmaatschappijen.

In 2010 is de arbeidsproductiviteit echter afgenomen, met bijna zeven procent. Het aantal werkenden is sterk toegenomen, zo ook de bruto productie en de intermediaire kosten. De toename in aantal werkenden en bruto productie komt deels door toegenomen activiteiten bij de lokale luchtvaartmaatschappijen. Ook bij een groot bedrijf in de sub-bedrijfstak 'post- en koeriersdiensten' is het aantal werkenden, de bruto productie en, in verband met dit laatste, de intermediaire kosten gestegen in 2010. Per 2010 is een nieuwe codering voor bedrijfstakken ingevoerd waarbij radio- en televisiebedrijven, die voorheen onder de bedrijfstak overige dienstverlening vielen, bij communicatie zijn ondergebracht. Dit verklaart verder de toename in aantal werkenden, bruto productie,

intermediaire kosten en bruto toegevoegde waarde. De bruto toegevoegde waarde is minder sterk gestegen vergeleken met het aantal werkenden. Per werkende is achtduizend ANG minder geproduceerd.

Tabel 7. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit transport en communicatie, 2008 – 2011 (x1000)					
	Aantal werkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids-productiviteit
2008	3.081	869.855	503.064	366.791	119,1
2009	3.167	896.792	513.299	383.493	121,1
2010	3.748	1.049.099	625.338	423.761	113,1
2011	3.857	1.073.080	649.546	423.534	109,8

In 2011 is het aantal werkenden weer wat toegenomen. De bruto productie en de intermediaire kosten zijn ook enigszins gestegen maar de bruto toegevoegde waarde is nauwelijks veranderd. Bij de lokale luchtvaartmaatschappijen en een dienstverlener voor vervoer zijn de bruto productie, intermediaire kosten en toegevoegde waarde toegenomen. Bij een bedrijf met activiteiten in 'post- en koerierdiensten' zijn de intermediaire kosten toegenomen en de toegevoegde waarde afgenomen. Voor de bedrijfstak geldt dat per werkende iets minder dan 110 duizend ANG is geproduceerd vergeleken met 113 duizend ANG in 2010.

Financiële diensten

De ontwikkeling van de relevante variabelen voor de sector financiële diensten in de geanalyseerde periode is weergegeven in tabel 8. In 2009 is de arbeidsproductiviteit bij de sector financiële diensten meer dan verzesvoudigd vergeleken met 2008. Door de wereldwijde financiële crisis zijn de beleggingsopbrengsten uit het buitenland in 2008 enorm gezakt wat tot een sterke daling van de arbeidsproductiviteit heeft geleid. Bij de verzekeringsmaatschappijen is de situatie in 2009 genormaliseerd. De bruto productie heeft het niveau van vóór de financiële crisis bereikt. De overige financiële instellingen hebben echter nog een nasleep van de economische crisis gevoeld en er is sprake geweest van een achteruitgang van bruto productie. Voor de sector als geheel geldt echter dat het aantal werkenden in 2009 licht afgenomen is, de bruto productie sterk is toegenomen en het intermediaire verbruik gedaald. Hierdoor is de toegevoegde waarde flink toegenomen. De arbeidsproductiviteit is dus toegenomen naar ruim 232 duizend ANG per werkende.

Vergeleken met 2009, is de toegevoegde waarde in 2010 afgenomen. Deze afname is het gevolg van lagere beleggingsinkomsten uit zowel binnen- als buitenland geweest waardoor de bruto productie is afgenomen. Voornamelijk pensioenfondsen en levensverzekeringsmaatschappijen hebben een achteruitgang getoond. Het aantal werkenden en de intermediaire kosten zijn wat gestegen. De arbeidsproductiviteit is dus gedaald vergeleken met het jaar ervoor.

In 2011 is de bruto productie verder afgenomen door weer lagere beleggingsinkomsten uit binnen- en buitenland. Daarnaast zijn de uitkeringen bij pensioenfondsen toegenomen, wat een toename van de intermediaire kosten heeft betekend. Hierdoor is de bruto toegevoegde waarde sterk gedaald. Het aantal werkenden is echter toegenomen wat een lagere arbeidsproductiviteit, iets minder dan 70 duizend ANG, heeft gepliceerd in 2011 vergeleken met 2010.

Tabel 8. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit financiële diensten, 2008 – 2011 (x1000)

	Aantal werkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids-productiviteit
2008	2.792	724.918	618.125	106.793	38,2
2009	2.736	1.117.384	481.450	635.934	232,4
2010	2.912	1.031.477	500.899	530.579	182,2
2011	3.193	838.674	617.036	221.639	69,4

Overige dienstverlening

Tabel 9 geeft de ontwikkeling van het aantal werkenden, de bruto productie, de intermediaire kosten, de bruto toegevoegde waarde en de arbeidsproductiviteit weer van de bedrijfstak overige diensten in de periode 2008 tot en met 2011 weer. Bij deze bedrijfstak is de arbeidsproductiviteit in 2009 met iets meer dan drieduizend ANG gestegen vergeleken met 2008. De bruto productie is wat toegenomen, maar de intermediaire kosten zijn gezakt. Dit is het geval bij verschillende bedrijven in deze bedrijfstak geweest. De bruto toegevoegde waarde is wat toegenomen. Deze hogere toegevoegde waarde is met een lager aantal werkenden gerealiseerd. De arbeidsproductiviteit is dus toegenomen.

In 2010 zijn de bruto productie en het intermediaire verbruik aanzienlijk afgenomen. Het aantal werkenden is echter wat toegenomen, desondanks de afname van de toegevoegde waarde. De arbeidsproductiviteit is dus flink gezakt. De afname van de bruto productie, het intermediaire verbruik en de toegevoegde waarde is het gevolg van introductie van een andere codering voor de indeling van bedrijfstakken geweest. Hierdoor zijn enkele bedrijven die voorheen onder deze bedrijfstak vielen in 2010 bij andere bedrijfstakken onderverdeeld: radio- en televisiebedrijven zijn naar transport en communicatie overgebracht en videotheken naar zakelijke diensten (verhuur). Bij de bedrijven die overgebleven zijn, zijn het aantal werkenden, de bruto productie en de bruto toegevoegde waarde in 2010 licht toegenomen vergeleken met 2009.

Het jaar 2011 heeft een lichte toename van de bruto productie laten zien, maar lagere intermediaire kosten. De toegevoegde waarde is hierdoor toegenomen. Dit is de ontwikkeling bij enkele casino's en een bedrijf in de sub-bedrijfstak 'culturele activiteiten' geweest. Bij een ander bedrijf in de sub-bedrijfstak 'culturele activiteiten' is de bruto productie toegenomen maar de intermediaire kosten afgenomen. De arbeidsproductiviteit bij de bedrijfstak is licht gestegen vergeleken met 2010.

Tabel 9. Ontwikkeling arbeidsproductiviteit overige dienstverlening, 2008 – 2011 (x1000)

	Aantal werkenden	Bruto productie	Intermediaire kosten	Bruto toegevoegde waarde	Arbeids-productiviteit
2008	2.845	296.866	171.955	124.911	43,9
2009	2.819	303.501	170.384	133.117	47,2
2010	2.892	257.565	142.863	114.702	39,7
2011	3.016	264.129	139.972	124.157	41,2

Conclusie

De arbeidsproductiviteit is een instrument om het gemiddelde aantal goederen of diensten geproduceerd door een individu te meten. Voor de gehele Curaçaose economie geldt dat de arbeidsproductiviteit in 2009 toegenomen is. In 2010 en 2011 is de arbeidsproductiviteit voor de gehele economie echter afgenomen. Gemiddeld genomen is de arbeidsproductiviteit in de geanalyseerde periode met 1,7 procent per jaar gedaald.

Vooraf de nutsbedrijven en de sector financiële diensten hebben in 2009 bijgedragen aan de toename van de arbeidsproductiviteit. Bij de nutsbedrijven is de arbeidsproductiviteit met ruim 85 procent gestegen en bij de sector financiële diensten is de arbeidsproductiviteit meer dan verzesvoudigd.

In 2010 zijn voornamelijk de bedrijfstakken nut, handel en overige diensten en de sector financiële diensten verantwoordelijk geweest voor de daling van de arbeidsproductiviteit voor de gehele economie. De arbeidsproductiviteit is bij de nutsbedrijven met 26 procent afgenomen. Bij handel is de productiviteit met bijna 15 procent afgenomen en bij de overige diensten met zestien procent. De sector financiële diensten heeft in 2010 een afname van de arbeidsproductiviteit van ruim 21 procent gekend.

Wanneer gekeken wordt naar het absolute niveau van de productiviteit, kan gesteld worden dat ook de bedrijfstak transport en communicatie bijgedragen heeft aan de daling van de arbeidsproductiviteit voor de totale economie in 2010. De arbeidsproductiviteit bij transport en communicatie is afgenomen van iets meer dan 121 duizend ANG naar iets meer dan 113 duizend ANG, een afname van bijna zeven procent.

In het jaar 2011 waren wederom de nutsbedrijven en de sector financiële diensten de voornaamste verantwoordelijken voor, dit keer, een daling van de arbeidsproductiviteit. Bij de nutsbedrijven is de arbeidsproductiviteit met ruim 57 procent gezakt en bij de financiële diensten met bijna 62 procent.